

Jan Niewęglowski

"Wokół wychowania", red. Dionizjusz
Czubala, Grzegorz Grzybek,
Bielsko-Biała 2003 : [recenzja]

Seminare. Poszukiwania naukowe 20, 561-563

2004

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

dzień na zapotrzebowanie polskiego społeczeństwa. Przedstawiony w książce materiał o charakterze teoretycznym, historycznym, a także empirycznym, może być pomocny dla wielu osób pracujących w sposób bezpośredni z rodziną i młodzieżą. Doświadczenia płynące z lektury poprzez zapoznanie się z różnymi modelami małżeństwa i rodziny, z pewnością ułatwi pracę na rzecz dobra małżonków i ich dzieci. Na szczególną uwagę zasługuje nauka Kościoła katolickiego na temat małżeństwa i rodziny, przedstawiona przez Autora w sposób jasny i jednoznaczny.

ks. Jan Niewęglowski SDB

Wokół wychowania, red. Dionizjusz Czubała, Grzegorz Grzybek, Wydawnictwo ATM, Bielsko-Biała 2003, ss. 152.

Powyższa pozycja powstała jako inicjatywa pracowników Katedry Pedagogiki i Psychologii Wydziału Humanistyczno-Społecznego Akademii Techniczno-Humanistycznej w Bielsku Białej, a także osób reprezentujących inne środowiska akademickie.

Autorzy artykułów podejmują zagadnienia i problemy szeroko dyskutowane we współczesnej humanistyce, wynikające z szybkich zmian w polskiej rzeczywistości, a które stawiają młodego człowieka w nowej sytuacji edukacyjnej. Tematyka artykułów jest dość szeroka. Książka jest podzielona na cztery części. Ukazuje człowieka w perspektywie filozoficznej, psychologicznej, antropologii kulturowej i socjologicznej.

Pierwsza część przedstawia fundamentalne zagadnienia aksjologiczne, będące podstawą każdego wychowania. W powyższą tematykę wprowadza artykuł Grzegorza Grzybka, *Kryzys wychowania moralnego a norma etyczna*. Autor rozważa wychowanie w czasach PRL-u, które było nacechowane ideologią marksistowsko-leninowską. Propagowano wtedy moralność komunistyczną. Odrzucono perspektywę pozaziemskiego życia człowieka. Szkoła była instrumentem wychowania socjalistycznego. Ocenie moralnej poddawano jedynie stosunek jednostki do społeczeństwa. Problemem następnym jest próba określenia etyki, jako fundamentu wychowania moralnego, Autor przedstawia teorie różnych osób: Kunowskiego, Wołoszyna, Olbrychta, Lewowickiego. W swoich rozważaniach dochodzi do następującego wniosku: kwestie norm moralnych w wychowaniu należy poddać refleksji filozoficznej i sprecyzować pojęcie osoby.

Na szczególną uwagę zasługuje artykuł Stanisława Michałowskiego, który przedstawia personalistyczno-aksjologiczną koncepcję człowieka. Prezentuje przy tym liczne źródła naukowe i koncepcje personalizmu wychowawczego na tle globalizacji i nowych sytuacji, w których znalazł się dzisiejszy człowiek. Nadzieją dla współczesnego wychowania jest pedagogia personalistyczna, która wychodząc naprzeciw poszukiwaniu wizji edukacji, stara się połączyć refleksję nad wychowaniem, z wizją pełnego rozwoju człowieka. Autor ukazuje także różne wizje osoby i jej definicje. Wychowanie powinno prowadzić człowieka ku jego pełni w osiągnięciu dojrzałości osobowej poprzez uczenie umiejętności życia, odpowiedzialności, podejmowania rozsądnych decyzji i szacunku do dziedzictwa ojców. Tak rozumiane wychowanie powinno skłonić do refleksji nad człowiekiem, a także do budowania cywilizacji ducha miłości.

Podobną tematykę eksponuje Jadwiga Lach-Rosocha. Na tle globalizacji i idei regionalnej Autorka widzi potrzebę odniesienia się do kulturowych korzeni w pracy wychowawczej. Pedagog winien posiadać „wiedzę o regionie”, która ułatwi mu pracę wycho-

wawczą z młodzieżą. W sposób szczególny Autorka koncentruje się na pedagogice kultury i na jej roli w procesie wychowania. Ten ostatni powinien nie tylko przygotowywać do percepcji wartości kulturowych, ale także kształtować przyszłego twórcę kultury.

Część druga omawianej publikacji poświęcona jest dydaktyce i metodologii. Zawiera dwa referaty. Pierwszy z nich to tekst Jerzego Stochmiałka, *Akademickie kształcenie pedagogów w obszarze zainteresowań dydaktyki szkoły wyższej*. Autor dokonuje refleksji nad zjawiskiem powstawania w Polsce nowych uczelni i powoływaniem nowych kierunków studiów, nad ich rozwojem i doskonaleniem. Dokonuje w tym celu diagnozy stanu i opracowania projektów praktycznych. Dochodzi do tego poprzez przedstawienie tendencji przemian w obszarze dydaktyki współczesnych szkół wyższych, poszukiwania koncepcji akademickiego kształcenia studentów pedagogiki i jakości edukacji. Artykuł kończy przedstawienie badań sondażowych i opinii studentów.

Część drugą kończy artykuł Marka Studenckiego dotyczący sondażu diagnostycznego służącego w pracy pedagogicznej. Według Autora nie można skutecznie wychowywać bez uprzedniego dobrego poznania sytuacji wychowanka, problemów, jakie przeżywa i środowiska, w którym mieszka. Przedstawiając metodę sondażu diagnostycznego, omawia trzy techniki z nim związane: technikę obserwacji, badania ankietowe i wywiad.

Część trzecia pozycji przedstawia kulturę współczesną i pojawiające się problemy wychowawcze związane z jej rozwojem. Iwona Samborska, pisząc o „wizualizacji współczesnej kultury”, dotyka ważnego problemu, z którym musi zmierzyć się pedagog. Autorka podkreśla gwałtowność przemian w zakresie kultury, które przejawiają się przede wszystkim jako ikonizacja języka, idąca za coraz nowszymi formami medialnymi. Autorka słusznie broni słowa, apeluje o szczególne miejsce dla niego, poświęcenie mu należytej uwagi i zadbanie o wartość języka mówionego i pisanego w świecie mediów. Nie można bowiem zapomnieć o wypracowanym bogactwie kultur oralnych i o krytycznym potencjale intelektualnym powstałym na „kulturze druku”.

Artykuł Justyny Wojciechowskiej dotyka problemu kształtowania osobowości podczas animacji społeczno-kulturalnej. Pedagogika nie może funkcjonować samodzielnie. Ze względu na cel swojej działalności, powiązana jest ona z innymi naukami społecznymi i oddziałują na nią inicjatywy społeczne np. teatr.

Dorota Krzyżowska omawia inicjatywę wychowawczą Zgromadzenia Sióstr Matki Bożej Miłosierdzia. Wychowanie personalistyczne zakłada kształcenie wszystkich sfer: duchowej, cielesnej i fizycznej. Wychowanie to spotkanie osób: mistrza i ucznia. Przedstawione są także zasady systemu wychowawczego Sióstr Matki Bożej Miłosierdzia.

Krystyna Koziółek zajmuje się literaturą i jej nauczaniem w kluczu odpowiedzialności. Literatura, jako słowo pisane i czytane, zawiera w sobie wielkie znaczenie. Proces nauczania literatury powinien przygotować wychowanka do konfrontacji jego mocy poznawczej i moralnej z czytaną powieścią.

Cześć czwarta książki jest poświęcona roli sztuki i psychologii w wychowaniu. Adam Adamski zajmuje się muzyką, która była dla człowieka od dawnych czasów źródłem radości, smutku, refleksji i środkiem leczniczym. Według Autora muzyka odgrywa ważną funkcję w wychowaniu dziecka.

Ostatni artykuł, Witolda Adamczyka, opisuje działalność artystów plastyków i ich motywacje przy wyborze profesji. Poziom funkcjonowania u artystów zależny jest od rodzaju przesłanek, które decydują o wyborze zawodu. Ważna jest motywacja osobowa i długotrwała aktywność plastyczna.

Przedstawiona publikacja ma charakter interdyscyplinarny. Jest to ważne do właściwego zrozumienia nauki, jaką stanowi pedagogika. Proces wychowania ze względu

na swoją złożoność, chętnie korzysta z osiągnięć innych dyscyplin naukowych. W większości wystąpień dominuje chrześcijański system wartości, a także personalistyczna koncepcja osoby. Z pewnością podjęte tematy mogą dostarczyć solidnej wiedzy do pracy wychowawczej.

ks. Jan Niewęglowski SDB

Bronisław Urban, *Zachowania dewiacyjne młodzieży*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2000, ss. 226.

Od kilku lat polskie społeczeństwo dotkliwie odczuwa skutki przestępczości. Irracjonalne akty przemocy, agresja młodzieży, wandalizm i patologie bulwersują kręgi wielu środowisk. Przedstawiciele świata naukowego wraz ze środowiskiem profesjonalnie zobowiązanym do walki z patologią i jej ograniczeniem prowadzą intensywne dyskusje dotyczące istoty współczesnej przestępczości, przeprowadzają w tym celu szereg badań, jak również poszukują środków profilaktyczno-resocjalizacyjnych. Duże zainteresowanie powyższą problematyką wykazują studenci, którzy przygotowują się do zawodu, umożliwiającego rozwiązywanie problemów patologii i dewiacyjnych postaw młodzieży. Wielu z nich interesuje szeroko rozumiana pomoc społeczna, wychowanie, profilaktyka, terapia i resocjalizacja jednostek i całych grup z pogranicza.

Zrozumienie istoty dewiacji nie jest łatwe. Wskazane są w tym względzie: wnikliwa obserwacja, empiryczne badania i właściwa ich interpretacja, spełniająca założenia metodologiczne badań naukowych, jak również ogólne teorie człowieka. Uzyskane w wyniku badań refleksje i wyniki mogą dostarczyć kryteriów do zobiektywowanych ocen zachowań młodzieży, która poprzez dewiacyjne postawy rodzi ofiary i szkody społeczne, jak również argumentów co do wyboru metod pracy i środków zapobiegawczych. Zauważa się, że powstałe opracowania, podejmujące kwestie patologii, dewiacji, terapii, resocjalizacji i profilaktyki, spotykają się z dużym zainteresowaniem społecznym.

Niniejsza pozycja powstała właśnie z zamysłem zwrócenia uwagi na współczesne dewiacje młodzieży, możliwości ich zapobiegania, jak również zintensyfikowanie dyskusji na powyższy temat. Autor w tym celu przeprowadził badania empiryczne ograniczające się do odpowiednich granic przestrzennych i czasowych (województwa krakowskie i zielonogórskie przez 10 lat). Jednym z ważniejszych zamiarów Autora było ukazanie kierunków działań profilaktyki w środowisku lokalnym.

Omawiana publikacja składa się z trzech części. Część pierwsza przedstawia współczesne interpretacje zachowań dewiacyjnych młodzieży. Na tle ewolucji systemów ograniczania przestępczości młodzieży w rozdziale pierwszym Autor omawia genezę praw dziecka w starożytności i średniowieczu, jak również przedstawia idee pedagogiczne na tle problemów karania nieletnich przestępców. Rozdział drugi to próby przedstawienia zjawiska przestępczości młodzieży w świetle współczesnych teorii. Wyjaśnia termin przestępczość, przedstawia teorie biologiczne, psychologiczne, socjologiczne, teorie neutralizacji i koncepcje kontroli społecznej. Rozdział trzeci poświęcony jest przestępczości na tle procesu dorastania młodego człowieka, funkcjonowania rodziny i grup rówieśniczych.

Część druga książki zajmuje się rozmiarami i dynamiką zachowań dewiacyjnych młodzieży. Problematyka przedstawiona jest w czterech kolejnych rozdziałach. Pierw-